

ABCDE

socioekonomická
klasifikace

Specifikace 2023

Prosinec 2022

1. Úvod

Tento materiál popisuje konstrukci proměnných „**Socioekonomické skóre domácností**“ a „**ABCDE socioekonomická klasifikace**“ vyvinutých společností Nielsen Admosphere, a.s. Tyto proměnné jsou od 1. 1. 2013 součástí výstupních dat Projektu crossplatformního elektronického měření sledovanosti televizního vysílání (PCEM) realizovaného společností Nielsen Admosphere, a.s. pro Asociaci televizních organizací (ATO).

Současně je definice těchto proměnných veřejná a dána k dispozici všem zájemcům o jejich implementaci do dalších výzkumů. Postupně se objevila i ve zbývajících velkých mediálních výzkumech: NetMonitor (internet), Radioprojekt (rozhlas) a MEDIA PROJEKT (tisk) a stala se tak novým **standardem socioekonomického třídění v mediálních výzkumech v ČR**.

Úkolem tohoto materiálu je **popsat konstrukci těchto proměnných**, počínaje vzorovým dotazníkem pro získání potřebných informací o domácnosti, následující přesnými vzorci a parametry pro její odvození a konče uživatelskou interpretací těchto proměnných a jistým rámcovým návodem na jejich používání.

Definice obou proměnných procházejí každoročně kalibrací dle nejaktuálnějších výsledků ČSÚ a PCEM o struktuře české populace. Zde obsažená definice proměnných je **platná pro kalendářní rok 2023** a nahrazuje předchozí definici platnou pro kalendářní rok 2022.

Pro rok 2023 mimořádně došlo k **hlubší aktualizaci výpočetního vzorce** pro skóre:

- V seznamu předmětů vybavenosti byla mikrovlnná trouba nahrazena myčkou nádobí,
- Zjednodušily se vstupní kategorie klasifikace hlav domácností (vedoucích pracovníků a podnikatelů),
- Byly aktualizovány všechny číselné koeficienty ve výpočetním vzorci.

Pro rok 2024 bude definice obou proměnných kalibrována a zveřejněna ve formátu tohoto materiálu v závěru roku 2023.

V případě jakýchkoli dotazů na zmíněné proměnné se prosím obračejte na naši společnost (kontakt na konci dokumentu).

2. Základní východiska

Než popíšeme konkrétní způsob odvození definice ABCDE klasifikace dle Nielsen Admosphere a tuto definici samotnou (výpočetní vzorec), vyložíme základní východiska, se kterými ke konstrukci klasifikace přistupujeme:

- Konstruujeme **ordinální** klasifikaci (úplně uspořádaný systém kategorií).
- Konstruujeme klasifikaci **domácností**, tj. všichni členové jedné domácnosti sdílejí své zařazení.
- Používáme **objektivní přístup**, tj. výpočet založený na objektivních faktech o domácnosti.
- Je třeba používat jen **omezený počet vstupních proměnných**, které lze věrohodně dotázat např. i po telefonu, případně udržovat aktualizované na panelu respondentů.
- Socioekonomická klasifikace by měla **silně korelovat** se vzděláním, ekonomickou aktivitou, profesním postavením, vybaveností a příjmem. O něco větší důraz je kladen na aspekt ekonomický než na aspekt socio-kulturní.
- Postup dotazování a výpočtu musí být **transparentní a veřejný**.
- Klasifikace musí být **dlouhodobě udržitelná** (pomocí případných aktualizací).
- Cílem konstrukce klasifikace není identifikace počtu a velikosti a priori existujících **sociálních tříd** v České společnosti.

- **Počet a velikosti kategorií** ABCDE klasifikace naopak vnímáme čistě jako otázkou praktického používání klasifikace. Žádná kategorie by neměla být příliš malá ani velká.
- Neusilujeme o **srovnatelnost** konstruované klasifikace se socioekonomickou klasifikací v žádné jiné zemi.
- Neusilujeme o to, aby ABCDE klasifikace sledovala **vývoj společnosti v čase** z hlediska její socioekonomické struktury. Socioekonomický status chápeme jako **relativní k danému času a zemi**.

3. Konstrukce proměnných

Základem ABCDE klasifikace dle Nielsen Admosphere je tzv. **socioekonomické skóre domácnosti**. Jde o agregaci vstupních informací o domácnosti do podoby spojitého skóre (indexu), který vyjadřuje očekávanou (na základě zmíněných vstupních informací o domácnosti) úroveň příjmu domácnosti ve vztahu k jejímu složení.

Definujme nejprve „**referenční příjem**“ domácnosti následující způsobem:

$$\text{Referenční příjem} = 13\,000 + 13\,000 \times \text{dospělí} + 6\,500 \times (\text{děti 0-18 let})$$

kde „dospělí“ je počet osob ve věku 19 let a starších v domácnosti a „děti 0-18 let“ je počet dětí ve věku 0 až 18 let (včetně) v domácnosti. Volba konkrétních částek (paušál na domácnost, dospělá osoba, dítě) ovlivňuje výsledné vlastnosti sestavené ABCDE klasifikace a je tak věcí preferencí ohledně těchto vlastností. Částky se nemusí nutně rovnat typickým příjmům či nákladům na danou osobu či domácnost. Jde pouze o „referenční příjem“, vůči kterému je porovnáván skutečný příjem domácnosti:

$$\text{Příjmový index} = \text{příjem domácnosti} / \text{referenční příjem domácnosti}$$

„Příjmem domácnosti“ myslíme čistý měsíční příjem domácnosti ze všech různých typů příjmu. Příjmový index tedy značí, kolikrát je domácnost příjmově bohatší než odpovídá jejímu referenčnímu příjmu (odpovídajícímu její velikosti a složení).

Socioekonomické skóre domácnosti představuje normalizovanou hodnotu jejího příjmového indexu predikovaného na základě znalosti hodnot proměnných vstupujících do výpočtu skóre. To nám poskytuje objektivní vodítko pro určení „vah“ jednotlivých složek vstupujících do výpočtu socioekonomického skóre a současně zajišťuje vysokou míru korelace výsledku s příjmovým indexem domácnosti, i když příjem domácnosti do samotného výpočtu skóre nevstupuje.

Odhad regresního modelu byl letos proveden znovu, a to na datech Kontinuálního a Zaváděcího výzkumu (KV a ZV) projektu PCEM za období let 2021 a 2022. Vzorek byl tvořen jen těmi domácnostmi dotazovanými metodou F2F, které uvedly svůj příjem (velikost vzorku činila 6 993 domácností), a byl převážně univerzy obecné populace ČR použitými na vážení dat ZV 2022 (reflektujícími již výsledky Sčítání 2021).

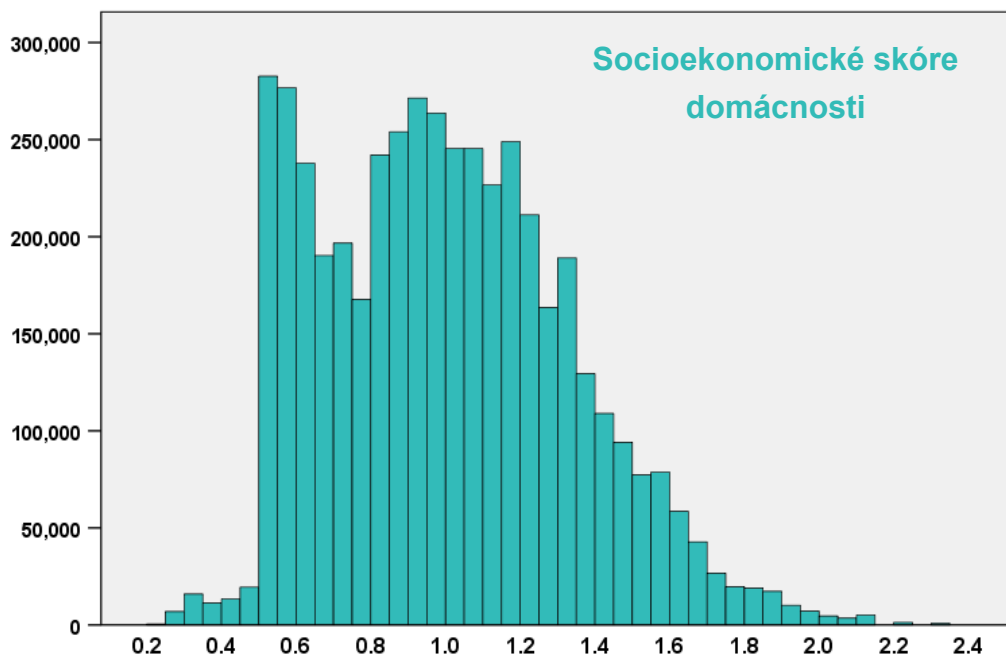
Regresní rovnice byla na základě teoretických úvah a analýzy dat opět zvolena ve tvaru

$$\text{skóre} = \frac{\text{složení domácnosti} + \text{profesní status hlavy} + \text{vybavenost}}{\text{referenční příjem}} \times \text{vzdělání hlavy} \times \text{kraj}$$

„Hlava“ je osoba v domácnosti, která zajišťuje největší část jejího finančního příjmu. Proměnná „kraj“ vstupuje do modelu pouze skrze průměrnou mzdu v kraji bydliště domácnosti (průměrná hrubá měsíční mzda na přepočtené počty zaměstnanců v Kč dle ČSÚ, průměr za období Q3 2021 až Q2 2022).

Číselné parametry uvnitř regresní rovnice byly numericky optimalizovány s cílem maximalizovat (váženou) korelaci mezi socioekonomickým skóre a příjmovým indexem: bylo dosaženo hodnoty **korelace 0.673**. Korelace skóre se vzděláním hlavy činila 0.579 a s procentem ekonomicky aktivních členů domácnosti 0.779. Korelace se skóre dle dosavadní definice činila 0.971.

Získané regresní predikce poté byly **multiplikativně normalizovány** na váženém vzorku všech domácností KV a ZV roku 2022 (převážného univerzy KV na rok 2023, velikost vzorku 12 468 domácností) tak, aby jejich průměr byl roven 1. Následující graf ukazuje histogram hodnot socioekonomického skóre domácnosti na zmíněném normalizačním vzorku. Hodnoty skóre se pohybují od cca 0.24 do 2.3, rozdělení má lehce kladnou šikmost (delší pravý chvost).

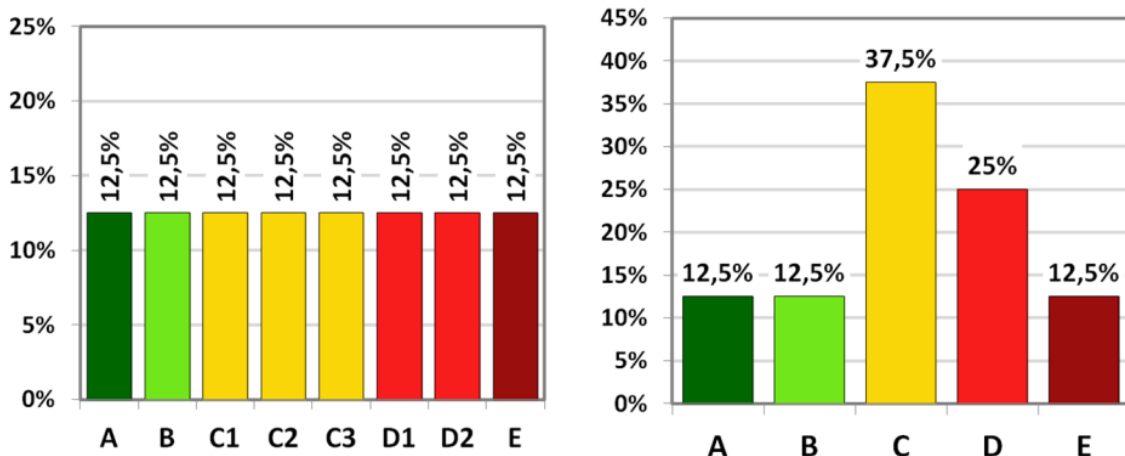

Přesný postup výpočtu socioekonomického skóre s konkrétními číselnými parametry platnými pro kalendářní rok 2023 je obsažen v Příloze 2 tohoto dokumentu.

ABCDE klasifikace dle Nielsen Admosphere je nakonec definována jako kategorizace socioekonomického skóre domácností. Obsahuje 8 kategorií **A, B, C1, C2, C3, D1, D2 a E**, které jsou definovány jako **oktily socioekonomického skóre** v populaci všech domácností ČR. Stanovení oktílů proběhlo na stejném reprezentativním vzorku jako multiplikativní normalizace skóre.

Konkrétní číselné meze pro socioekonomické skóre, definující 8 ABCDE kategorií, jsou obsaženy v Příloze 2 tohoto dokumentu.

Následující dva grafy ilustrují zastoupení jednotlivých ABCDE kategorií (v detailním členění a v agregaci na 5 písmenných nadskupin A, B, C, D a E) v populaci všech domácností ČR. Díky nízké míře granularity skóre se reálné četnosti jednotlivých 8 skupin od ideálních 12,5 % liší jen v řádu setin %.

Konstantní velikosti ABCDE kategorií v čase je dosaženo **každoroční re-kalibrací mezí** pro socioekonomické skóre tak, aby tyto odrážely meziroční změny ve struktuře české populace (dle výsledků ČSÚ a Kontinuálního výzkumu PCEM). Proto jsou na každý kalendářní rok zveřejněny nové meze definující ABCDE kategorie. Meze obsažené v Příloze 2 tohoto dokumentu jsou platné pro kalendářní rok 2023.

Jednou za čas (tak jako letos) lze provést **převývoj celého regresního modelu socioekonomického skóre**, na němž je ABCDE klasifikace založena, tj. aktualizaci číselných parametrů uvnitř definice skóre, případně i drobné změny v rozsahu a detailu vstupních dat. Dodejme, že aktualizace modelu výpočtu skóre pro rok 2023 vedla ke změně kategorie ABCDE klasifikace u cca 35 % domácností, v drtivé většině případů pouze ± 1 stupeň.

4. Vlastnosti jednotlivých ABCDE kategorií

Následující tabulka ukazuje základní vlastnosti ABCDE kategorií z hlediska vzdělání a profesního postavení hlavy domácnosti (zdroj: data ZV a KV 2022 převážena univerzy KV na rok 2023). Vidíme např., že kategorie „A“ je z většiny tvořena domácnostmi hlav s VŠ vzděláním pracujících jako podnikatelé či zaměstnanci - vedoucí pracovníci. Domácnosti ve střední kategorii „C“ (C1 + C2 + C3) mají stále ještě většinou pracující hlavu, ale typicky jde o řadové zaměstnance se středním vzděláním. Domácnosti řazené do nejnižších kategorií D2 a E jsou naopak v drtivé většině domácnosti důchodců nebo nezaměstnaných hlav.

ABCDE kategorie	% domácností v populaci	Skóre domácnosti			Hlava domácnosti:			
		Průměr	Od	Do	Pracující	Manažer nebo podnikatel (vč. OSVČ)	Minimálně SŠ s maturitou	Minimálně VOŠ/Bc. vzdělání
A	12.5%	1.588	1.397		100%	79%	96%	71%
B	12.5%	1.304	1.222	1.397	99%	56%	88%	41%
C1	12.5%	1.160	1.097	1.222	97%	36%	72%	27%
C2	12.5%	1.037	0.977	1.097	90%	21%	61%	17%
C3	12.5%	0.924	0.867	0.977	81%	13%	49%	12%
D1	12.5%	0.805	0.733	0.867	52%	4%	43%	11%
D2	12.5%	0.657	0.587	0.733	10%	0%	38%	3%
E	12.5%	0.526		0.586	1%	0%	11%	1%

5. Rady a pokyny pro práci s proměnnými

Informace a rady pro práci s ABCDE klasifikací a socioekonomickým skóre:

- **Průměr socioekonomického skóre** na populaci všech českých domácností je 1. Čím vyšší hodnota skóre, tím socioekonomicky výše postavená domácnost.
- Socioekonomického skóre je možné využít k **tvorbě cílových skupin** - socioekonomických vrstev. Je třeba zadat meze pro skóre a vždy následně ověřit, jaká je velikost vzniklé cílové skupiny a případně meze upravit taky, aby cílová skupina měla požadovanou velikost.
- Se socioekonomickým skóre je možné **pracovat i kvantitativně**, tj. např. počítat jeho průměry v jistých skupinách apod., obdobně jako např. s proměnnou počet osob v domácnosti nebo měsíční příjem.
- ABCDE klasifikaci je možné **přenést z úrovně domácností na úroveň jednotlivců** – členů těchto domácností. Ovšem rovnoměrné zastoupení 8 ABCDE kategorií v populaci domácností neimplikuje rovnoměrné zastoupení ABCDE kategorií v populaci jednotlivců.
- ABCDE klasifikace nepřináší informaci o velikosti jednotlivých „sociálních tříd“ ve společnosti, ale sama definuje své kategorie jako **socioekonomické vrstvy společnosti o předepsané velikosti**. Také neposkytuje informaci o vývoji společnosti v čase, ale pouze zajišťuje průřezovou diversifikaci společnosti.

- To, že ABCDE kategorie v populaci všech domácností ČR jsou stejně velké, neznamená, že budou stejně velké ABCDE kategorie napočtené na datech libovolného výzkumu. Nejčastější důvody:
 - Výzkum je dotazován na **jiné cílové skupině**, než všech domácností ČR (např. jednotlivci 12-79 let, internetová populace apod.).
 - Výzkum **není dostatečně reprezentativní** na současnou populaci domácností ČR. Např. z důvodu nedostatečného použití kvót či vážení, případně vážení na univerza neodpovídající současné struktuře populace ČR. Klíčová je především reprezentativita z pohledu věku a vzdělání členů domácností.
 - **Dotazová situace nebo formulace některé otázky**, ze které jsou získávány vstupy pro ABCDE klasifikaci, není v souladu s doporučeným dotazníkem (viz Příloha 1) či jsou jinak negativně ovlivněny získané odpovědi.
 - Na konečném vzorku, i když je reprezentativní na obvyklé sociodemografické proměnné, díky **statistické chybě** dochází k výkyvům např. v ostatních proměnných, vstupujících do výpočtu ABCDE klasifikace. Tím vznikají drobné rozdíly oproti ideálnímu rovnoměrnému rozložení domácností po ABCDE kategoriích (čím menší vzorek, tím vyšší odchylky je třeba čekat).

Pokyny pro prezentaci výsledků ABCDE klasifikace:

- Pokud existuje riziko záměny s jinými ABCDE klasifikacemi, mělo by být uvedeno, že je **použita ABCDE socioekonomická klasifikace dle Nielsen Admosphere**.
- Je též možné čtenáře **odkázat na tento materiál**, resp. v budoucnu jeho novější verze. Citace tohoto dokumentu: **Nielsen Admosphere (2022): ABCDE socioekonomická klasifikace - Specifikace 2023. Praha: Nielsen Admosphere, a.s.**
- V případě potřeby je možné používat následující slovní ekvivalenty pěti ABCDE písmenných nadskupin: **A = vyšší třída, B = vyšší střední třída, C = střední třída, D = nižší střední třída, E = nižší třída**.
- Názvy krajních ABCDE kategorií A a E je možné rozšířit o slova „nejvyšší“ a „nejnižší“, tj. používat místo „A“ a „E“ obšírnější „**A – nejvyšší**“ a „**E – nejnižší**“, pokud by bylo třeba zdůraznit směr škály.
- Je možné používat následující **zkrácené názvy „jednostranných“ socioekonomických vrstev** společnosti. Obdobně je možné pojmenovávat i z obou stran ohraničené vrstvy, např. BCD nebo C23D1.

Název	A	B	C1	C2	C3	D1	D2	E	Název
A	←	→	→	→	→	→	→	→	BCDE
AB	←	←	→	→	→	→	→	→	CDE
ABC1	←	←	←	→	→	→	→	→	C23DE
ABC12	←	←	←	←	→	→	→	→	C3DE
ABC	←	←	←	←	←	→	→	→	DE
ABCD1	←	←	←	←	←	←	→	→	D2E
ABCD	←	←	←	←	←	←	←	→	E

- Pokud je uváděno např. kolik procent z pravidelných diváků, posluchačů, čtenářů či návštěvníků nějakého mediálního titulu spadá do vrstvy ABC, mělo by být ideálně současně uvedeno i stejné procento v rámci základní populace (závisí na konkrétním výzkumu). Teprve odtud je možné odvodit, nakolik je dané **médium afinní směrem k vyšším socioekonomickým vrstvám**.

V případě nejasností ohledně výpočtu socioekonomického skóre či ABCDE klasifikace či interpretace získaných výsledků (i po pečlivém prostudování tohoto materiálu) se **obracejte na společnost Nielsen Admosphere, a.s.** Stejně tak uvítáme jakékoli náměty či připomínky k těmto proměnným.

Příloha 1 - Vzorový dotazník

Domácnost tvoří osoby, které skutečně trvale bydlí v jednom bytě nebo rodinném domě. Členy domácnosti jsou i osoby dočasně nepřítomné jako např. studenti na kolejkách nebo internátech, osoby dojíždějící za prací apod., které se pravidelně vrací. Naopak nezahrnuje ty osoby, které jsou v domácnosti pouze hlášeny k trvalému pobytu, ale ve skutečnosti tam nebydlí.

Hlava domácnosti je osoba v domácnosti, která zajišťuje největší část finančního příjmu domácnosti.

Kolik má Vaše domácnost členů (včetně Vás)?			(číslo)	cnt_all
Kolik má Vaše domácnost členů ve věku 0-18 let (včetně)?			(číslo)	cnt_0_18
V jakém kraji Vaše domácnost bydlí?	(Hl. m.) Praha		1	region
	Středočeský kraj		2	
	Jihočeský kraj		3	
	Plzeňský kraj		4	
	Karlovarský kraj		5	
	Ústecký kraj		6	
	Liberecký kraj		7	
	Královéhradecký kraj		8	
	Pardubický kraj		9	
	Vysočina		10	
	Jihomoravský kraj		11	
	Olomoucký kraj		12	
	Zlínský kraj		13	
	Moravskoslezský kraj		14	
Jaké je nejvyšší dokončené vzdělání hlavy Vaší domácnosti?		Základní (i neukončené), bez vzdělání	1	education
		Vyučen bez maturity	2	
		Středoškolské s maturitou	3	
		Vyšší odborné, vysokoškolské bakalářské	4	
		Vysokoškolské magisterské a vyšší	5	
Jaké je v současné době postavení hlavy Vaší domácnosti?	Ekonomicky neaktivní	Nezaměstnaný	1	work_status
		Student / v domácnosti / na rodičovské dovolené	2	
		Nepracující důchodce	3	
	Ekonomicky aktivní	Zaměstnanec bez podřízených	4	
		Zaměstnanec - nižší vedoucí (1-5 podřízených)	5	
		Zaměstnanec - vyšší vedoucí (6+ podřízených)	6	
		Soukromý podnikatel bez zaměstnanců (OSVČ)	7	
		Soukromý podnikatel se zaměstnanci	8	
Kolik má Vaše domácnost celkem ekonomicky aktivních (tj. pracujících) členů?			(číslo)	cnt_econ
Co z následujícího vlastní Vaše domácnost?	Automobil mladší 10 let (včetně firemního pro osobní účely)	0	1	car10
	Chata, chalupa	0	1	cottage
	Internetové připojení v domácnosti	0	1	internet
	Elektrická vrtačka	0	1	drill
	Myčka na nádobí	0	1	dish

Příloha 2 - Výpočet pro rok 2023

Zde je formou quasi SPSS syntaxe popsán přesný způsob výpočtu socioekonomického skóre domácnosti a odvození ABCDE socioekonomické klasifikace platný pro kalendářní rok 2023. **Vstupní proměnné** jsou v syntaxi zvýrazněny **zeleně** a jejich význam osvětluje vzorový dotazník v Příloze 1. **Červeně** jsou pak zvýrazněny napočítávané proměnné **score** a **ABCDE**. Od toho pro rok 2022 se nový vzorec liší **všemi koeficienty, předměty vybavenosti (myčka místo mikrovlnky) a použitím 8 namísto 10 kategorií „work_status“**. **Žlutě** jsou zvýrazněny koeficienty, které budou nadále podléhat každoroční kalibraci.

```
if (work_status = 1) score := -7885.
if (work_status = 2) score := -965.
if (work_status = 3) score := -1472.
if (work_status = 4) score := 0.
if (work_status = 5) score := 2627.
if (work_status = 6) score := 7373.
if (work_status = 7) score := 8942.
if (work_status = 8) score := 11156.

score := score + 6853 + 10096*(cnt_all - cnt_0_18) + 1485*cnt_0_18 + 7516*cnt_econ.
score := score + 4143*car10 + 3763*dish + 1601*cottage + 1488*drill + 1185*internet.
score := score / (13000 + 13000*(cnt_all - cnt_0_18) + 6500*cnt_0_18) * 1.0005.

if (education = 1) score := score * 0.8652.
if (education = 2) score := score * 0.8948.
if (education = 3) score := score * 0.9881.
if (education = 4) score := score * 1.0626.
if (education = 5) score := score * 1.1827.

if (region = 1) score := score * 1.0618.
if (region = 2) score := score * 1.0035.
if (region = 3) score := score * 0.9746.
if (region = 4) score := score * 0.9862.
if (region = 5) score := score * 0.9621.
if (region = 6) score := score * 0.9792.
if (region = 7) score := score * 0.9761.
if (region = 8) score := score * 0.9840.
if (region = 9) score := score * 0.9687.
if (region = 10) score := score * 0.977.
if (region = 11) score := score * 0.9943.
if (region = 12) score := score * 0.9720.
if (region = 13) score := score * 0.9688.
if (region = 14) score := score * 0.9709.

ABCDE := 8.
if (score > 0.58644) ABCDE = 7.
if (score > 0.73283) ABCDE = 6.
if (score > 0.86714) ABCDE = 5.
if (score > 0.97730) ABCDE = 4.
if (score > 1.09686) ABCDE = 3.
if (score > 1.22171) ABCDE = 2.
if (score > 1.39655) ABCDE = 1.

variable label score "Socioekonomické skóre domácnosti".
variable label ABCDE "ABCDE klasifikace".
value labels ABCDE
  1 "A"
  2 "B"
  3 "C1"
  4 "C2"
  5 "C3"
  6 "D1"
  7 "D2"
  8 "E".
```

Kontakty

📍 Nielsen Admosphere, a.s.
Českoobrátská 2778/1
130 00, Praha 3

☎ +420 222 717 763
+420 222 717 764

✉ info@admosphere.cz

🌐 www.nielsen-admosphere.cz